Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы 15 күүүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 143 (5967) | 1933 сыл. Ахсынньы 1 күнэ ЧЭППИЭР | Сыаната 2 харчы.

ЭЙЭЛЭЭХ ХАЛЛААММЫТЫН САРПАҺЫРТАРБАТ ТУҺУГАР

Оройуон үлэһиттэрэ Ю. В. Андропов Сайабылыанньатын биир санаанан биһириллэр, өйүүллэр

Күммүтүн күлүктэтиэхпит суоҕа

Аҕа дойду Улуу сэриитин иккиһэйдээх күннэрэ онньуо, сэриигэ кэмнээҥи оробоолар, иҥуулдьаркаа сатыыбыттыгар нардыҥ гайаанаҕа аспыттара. Биэстэ мин бэйиэ биэс уолбоохпун. Бары аҕалар, ийэлэр кэрдүк, оҕолорум [illegible] дтук улаатыахтаа[illegible], ийэлэр кэскилдэрэ сырдык буолуоҥ баҕарабыт.

Америка Холбоһуктаах Штаттара уонна кини [illegible] союзниктара аҕа дойду сэриитин саҥа сирдэрэ аҕалыгар сэриигэ сэтэрин тарбатан туруорарга дьулуулуулара ханнык да сиэрэ-майыга баппат быһыы, кини аймах иннитэр ыар буруйу оҥоруу буолар.

ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ таб. Ю. В. Андропов саҥа Сайабылыанньатыгар биһиги партиябыт, Советскай правительство, социализм бырааттыы дойдуларын, эйэҕэ дьулуһар бүттүүн кэбиҥ аймах саамай күүлэй баҕата — эйэҕэ бигэ дьулуур, сэриини утары уорааах бырачыас этиилэр. «Оҕолорбутун уолутан уйутуйыарыахпыт суоҕа, саамай күммүтүн күлүктэтиэхпит суоҕа!» — биһиги коллективпытыгар буолбут митингэ рабочайдар итэҕэйдэх этиилэр.

П. НИКУТОВ.
«Якутсельстрой» мехучастогын болуотунньуга, Саха АССР үтүөлээх тутаччыта.

СААМАЙ СӨПТӨӨХ ХАРДА

«Сельхозтехника» холбоһук рабочайдарын, инженерэй-техническай үлэһиттэрин уонна сулууспалааччыларын ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ Ю. В. Андропов Сайабылыанньатыгар аналлаах митингэрэ элбэх киһи мунуннуо.

АХШ билиҥнэ административнай милитаристскай курсун уордаахтык бырахчыстаан, Европа континентыгар американскай «мерешиннэрэ» уонна кыбыттаах ракеталары тарбатан туруорууну кытаанахтык сөмөлүөн уонна киһи айахха бүтүнүүтүгэр улахан хоттааллаах ядернай сэриигэ сүүһүннүүн туоратыыга Советскай Союз сиэрдэхх харда дьаһалларын биһиргээн митингэ хас да рабочай тыл эттэ.

— Биһиги АХШ, кини НАТО-ная биир куомунаах арааҥы дойдуларын сэлэйэр эргиллэрин милитаристскай курстарын биир санаанан уордаахтык сэмэлиибит, — диэтэ тимир ууба Т. Т. Дьячковский, — ГФР, Англия уонна Италия правительстволара американскай ракеталары туруорууга скуох суолуу биэрбиттэрэ биһиги эрэ буолбакка, аҥа дойду көҥүү таптыыр бары потуоттарын улаханнык кэлэтэ. Ити хараҕын политика, туох хаҥыык диэнэ, туһаанныах дойдулар потуоттарыгар ыар содуллаах буолуохтааҕа дьэҥкэ. Мин, бороспуой рабочай киһи, тэбарыс Ю. В. Андропов Сайабылыанньатын, коллективын, оройуонум, республикам, дойдум бары үлэһиттэрин курдук, ис сүрэхпиттэн толоруу биһиригиттэн уонна ойуулуун.

Ити курдук, АХШ уонна кини хас моойньохторун ядернай сэриигэ киирэтиэрэ политикаларын уордаахтык сараллыы тардан, Советскай Союз харда дьаһалларын биир санаанан ааҕан, Ийэ дойду экономическай уонна байыаннай модун кыаҕын ааҥныылаах айар-тутар үлэнэн бөдөргөтөргө мустубут дьону ыйыран митингэ рабочайдар А. С. Макаров, В. Е. Прокопьев тыл эттилэр.

Митинг кыттыылаахтара ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ Ю. В. Андропов Сайабылыанньатын биир санаанан биһиригэр уонна ССРС обороналанар кыаҕын салгыы бөдөргөтүүгэ эсэ дьулуурдаахтык, үрдүк оҥорумтуолаахтык үлэлиргэ коллектив бары үлэһиттэрин мигирдэр ис хоһоонноох уураахы ылыннылар.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

СНИМОКТАРГА: саалаа митинг кэмигэр; трибуноҕа — Т. Т. Дьячковский.

Автор фотолара.

ХҮҺҮ ХҮҮС ТОРУТУО

Американскай империализм сэбиэдиссэйдэрэ кириэрилиэ сир үрдүгэр эйэни бөдөргөтүү, норуоттар нуохас олоруулаахтарын хаччыйыы дьыалатыгар охсуну оҥорор. Империалистар Европаҕа орто ыраахха тиийэр американскай ракеталары тарбатан туруорууну сөпүлээтилэр, ядернай сэриини төлө тардаргга аһаастых бэлэмнээн эрэллэр. Оттон ол туохха тиэрдиэхтээҕин биһиги үчүгэйдик өйдүүбүт.

ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ Ю. В. Андропов империалистар күүлүнэн оттойуулэрин бохсорго туһуламмыт Сайабылыанньатын биһиги, олоҕуйаабаҥы хаччыйыы производственнай управлениетин рабочайдара, истиг биһиргэбиллиэн көрүүтүбүт. Коллективка буолбут элбэх хоһоонноох митинг кыттыылаахтара империалистар сиэрэй-хараҕа суох барыларын уодьуганныыра-саамай сөптөох харда оҥоһуллубут диэн сананалаттылар.

Сайабылыанньаҕа советскай норуот бүттүүнүн баҕата этиллэр. Рейган уонна кини администрацията, НАТО блогун авантюристскай, милитаристскай курсуттар харданы бөдөрөө, социалистическай доҕордоһуу барыдойдуларыгар бүттүүн суох буолуутун эрэллээхтик хаччыйарга бигэ быһаарыыны хөстөр.

Коллектив бары үлэһиттэрэ, мичаттара эйэ дьыалатын бөдөргөтүүгэ бэйэлэрин дьулуурдаах үлэлэриэн, кэнилиэнньэ үүнэн иҥэр наадыйыытын төлө сыалларыгар үчүгэйдик хаччыйыыны эмиэ эрдэтиннирэ соруктаналлар.

М. ЕФИМОВА,
комсомольскай тэриллэ секретара, юнстаньэн.

XI пятилетка: үһүс сыл

Түмүктээһиннээх ыйга — ударнай тэтими!

Ыйдааҕы эмиэ баар

ОДЬУЛУУН. Вера Моисеевна Гуляева старшайдаах Куула Күөл фермаҕа коллектива, Орджоникидзевскай оройуон уонна сонунтан Карл Маркс аатынан совхозтар мунуудандаалы отделениетын сүөгэйдэрин ыйырыыларын өйөөн, кыстык бастакы ыйдарыттан эбэҥэтэлистиэтэн ыраах-дэхси толорон иҥэр.

Бу коллектив кыстык иккис ыйыгар фермалар суоталаалыыларын ыаннылаабыт этэ. Оттон субуотаттаах сыныылаҕына таҥыстар Анастасия Иустиновна Максимова, сүөһү аҕыйыгын ветеринарын республика бары ветеринарыгар ыйырыыларын биир бастакынан өйөөн, ыаннылаах кыстыкка производствоҕа салгыы үлэлиэ хаалла.

Оныттаах сүөгэйдэр сайын оройуо ыырдэрин бүөбэйдээн, толоруутэн кыстыкка киллэрбиттэ. Оттон ааҕарга ыыны бүтүүгэ отделение салаатата киниэхэ адъас мөлтөх, өлөр кутталлаах 26 бороскуну туттарыыта. Биилэгин хаҥалаах көрүүгэ турар кэмнэ оскуорас сүөгэйдэр туруоттара биллэрдик көтө. Онуоннан ааҕардас аспыт ыйга киниэхэ хас биирдиэрэ 7,5 кг төлөбүрүлүнүүлэр.

В. НИКОЛАЕВА.

Сүрүн коллективпыт

МУҮУДАЙ. Бэйэбит Карл Маркс аатынан совхозпут бахсытаабы отделениетын мичаттарын ыйырыыларын өйөөн, үһүс сылын маннымыстыны ааҕыбыт комсомолка Дарья Потапова старшайдаах Ыймыахтах фермаҕа коллективынан, сүрүннээн, Мууудай орто оскуолатын выпускниктара үлэлиллэр.

Бу 11 маннымыстыттаах ферма коллектива, сэтиннэн ыйга күнүгэ ортотунан 8-тыс центнер үүтү ыаан отделение аспыт ыйдааҕытаабар 4 тоннаанан эбэ үүтү ааҕыбыттаах сүрүн төрүүнэн буолла. Итиэнэ бу коллектив кыстык үс ыйыгар ыаах ахсыттан 370-ччэ кг (былаанаммыттаабар 55-тин кг ааҕан) үүтү ылары ситиста.

Н. ПЕРМЯКОВ.

Ыйырыыны өйөөн

БОЛУГУР. Тоҕо да боруоттаах сыныылаҕына таҥыстар Анастасия Иустиновна Максимова, сүөһү аҕыйыгын ветеринарын республика бары ветеринарыгар ыйырыыларын биир бастакынан өйөөн, ыаннылаах кыстыкка производствоҕа салгыы үлэлиэ хаалла.

Оныттаах сүөгэйдэр сайын оройуо ыырдэрин бүөбэйдээн, толоруутэн кыстыкка киллэрбиттэ. Оттон ааҕарга ыыны бүтүүгэ отделение салаатата киниэхэ адъас мөлтөх, өлөр кутталлаах 26 бороскуну туттарыыта. Биилэгин хаҥалаах көрүүгэ турар кэмнэ оскуорас сүөгэйдэр туруоттара биллэрдик көтө. Онуоннан ааҕардас аспыт ыйга киниэхэ хас биирдиэрэ 7,5 кг төлөбүрүлүнүүлэр.

В. НИКОЛАЕВА.

НОРУОТ БҮТТҮҮНҮН ДЬУЛУУРА

Америка империалистарын үүнэ-тэйиэ суох агрессивнай, милитаристскай политикаларын уодьуганныыргга кытаанах дьаһалларын туттар туһунан таб. Ю. В. Андропов Сайабылыанньата саамай тоҕостоох кэмиэ оҥоһуллуннэ.

— Мин, Аҕа дойдуну кэмсиэдэр сэриигэ кыттыылаах, биһиги советскай норуоттар бүттүүн эйэни-хаһааннаах курдук ыарахан сыананан, суоссаах охсуулуунан ситиспитин үчүгэйдик билэбин. Оны ааҕыыбаҥ күүһүнэн өтөйөөгө, ядернай сэриигэ сэтэрин хаһыастык тардатан туруоран ССРС-ка, социалистическай доҕордоһуу дойдуларыгар дьорҕоотуу АХШ уонна кини биир куомунаахтарыгар утары хардыны оҥорор уолдьаста. Чуолаан, ГДР уонна ЧССР территориялларыгар ордук ыраахха тэбэр оперативнай-тактическай ракеталары тарбатан туруорууга бэлэмниир, наада буоллаҕына итиннэ эсэ кэлэтэр туһунан этии сөптөөх. Ол, биллэн турар, ССРС-ка уонна бырааттыы социалистическай дойдуларга куттал суох буолуутун хаачыйыыга, сир үрдүгэр эйэни бөдөргөтүүгэ туһаайыллыаҕа. Ити — норуот бүттүүнүн дьулуура.

В. ПЕРМЯКОВ.
Субуруускай аатынан совхоз кылаабынай экономиста.

НҮҮҺҮ ХҮҮС ТОРУТУО

Американскай империализм сэбиэдиссэйдэрэ кириэрилиэ сир үрдүгэр эйэни бөдөргөтүү, норуоттар нуохас олоруулаахтарын хаачыйыы дьыалатыгар охсуну оҥорор. Империалистар Европаҕа орто ыраахха тиийэр американскай ракеталары тарбатан туруорууну сөпүлээтилэр, ядернай сэриини төлө тардаргга аһаастых бэлэмнээн эрэллэр. Оттон ол туохха тиэрдиэхтээҕин биһиги үчүгэйдик өйдүүбүт.

ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ Ю. В. Андропов империалистар күүлүнэн оттойуулэрин бохсорго туһуламмыт Сайабылыанньатын биһиги, олоҕуйаабаҥы хаачыйыы производственнай управлениетин рабочайдара, истиг биһиргэбиллиэн көрүүтүбүт. Коллективка буолбут элбэх хоһоонноох митинг кыттыылаахтара империалистар сиэрэй-хараҕа суох барыларын уодьуганныыра-саамай сөптөөх харда оҥоһуллубут диэн сананалаттылар.

Сайабылыанньаҕа советскай норуот бүттүүнүн баҕата этиллэр. Рейган уонна кини администрацията, НАТО блогун авантюристскай, милитаристскай курсуттар харданы бөдөрөө, социалистическай доҕордоһуу барыдойдуларыгар бүттүүн суох буолуутун эрэллээхтик хаачыйарга бигэ быһаарыыны хөстөр.

Коллектив бары үлэһиттэрэ, мичаттара эйэ дьыалатын бөдөргөтүүгэ бэйэлэрин дьулуурдаах үлэлэриэн, кэнилиэнньэ үүнэн иҥэр наадыйыытын төлө сыалларыгар үчүгэйдик хаачыйыыны эмиэ эрдэтиннирэ соруктаналлар.

М. ЕФИМОВА,
комсомольскай тэриллэ секретара, юнстаньэн.

УОДЬУГАННЫАХХА

Биһиги элбэх национальностаах Советскай государстводпыт норуот олоҕун уйгутун салгыы туппсарга күүрэннэхх үлэҕэ туруммут кэмнэр АХШ администрацията букатын туохтан курдаа — киһи аймаҥы күл-хомор оҥоруоҕун ядернай сэриигэ сабиэнэ кириэриитэ хаан баҕарар кэлэтэрэ чахчы.

Табаарыс Ю. В. Андропов диэн, "дириҥ ис хоһоонноох Сайабылыанньатыгар биһиги партиябыт, Советскай государстводпыт утумнаах эйэлэрэх политиката эсэ тегул дьэҥкэтик тыхтарылыыта, империалистар сэриитиэнэйэр курстарыгар саамай сөптөөх харда бэриллиэ.

Бу суҥкэн суолталаах документу ааҕа-ааҕа — уон оҕо ийэтэ, бороспуой рабочай дьахтар—ордук биһирээн, кэрэхсээн бэлэстим. Сиэрэй-майыга баппат, сиэрэй-хараҕа суох быһыылаах империалистарга ситиниэк харда наада. Милитаристскай чичиэкэлэр биһиги государстводпыт эйэ дьыалатын бөдөргөтүүгэ туһуламмыт дьаһалларын мелтөх буолан куттаҥы курдук сыаналаабатыннар! Наада буоллаҕына, биһиги дьаҥны ыыхтаах-хүүстээх, көмүскэнэр дьоҕурдаах оҕолоохтаахпытын ити өстөөхтөр биллиннэр!

Ийэ дойдубут обороналанар кыаҕын хас биирдиэн советскай киһи үлэлиир инэстэтигэр бөдөргөтүүгэ. Биһиги дьиэ-кэргэн үлэлиир Карл Маркс аатынан совхоз Үрэх Куорэгэрэ биригээдэтэ аанан эрэ сылы ситиниилээхтик түмүктүүргэ, общественнай суоҕу быйылгы кыстыгар ыаах ахсыттан 1000 кг үүтү, бороскуттан 115 кг ириэйиэ ылларга соруктаан ударнай үлэ ыытыллыр.

З. КАПИТОНОВА,
Герой-ийэ, бороску көрөөччү.

Райсовет исполкомугар

ХААЧЧЫЙАР ТЭРИЛТЭЛЭР УОННА ФЕРМА КЫСТЫГА

Өссө быйыл атырдьах ыйын 27 күнүгэр ОАПХ совета 1983—1984 сс. общественнай сүөһү кыстыгын атаарыы тэрээһин-техническай дьаһаллардарын бигэргэтиннэ. Ол дьаһаллардаан сорохторун олохчо киллэрии олус бытаардыгынна: 65 кормокухняттан 10-на өссө да үлэлэтиллэ илик, 1810 сүөһүгэ аһылыгы тардар оборудование, 4340 ынахха ыыр установка үлэлэтиллибэккэ тураллар.

Райсовет исполкома Саха АССР Министрдэрин Советын кыстыгы атаарыы уонна биһиги райисполкоммут общественнай сүөһү кыстыгар тэрийэр үлэтин туругун тустарынан уураахтарын олохчо киллэрии совуккаларын туһунан боппуруоһу дьүүллэстэ уонна итиннэхэ үлэ молтохтук тэриллэрин бэлиэтээтэ.

Райпотребобщество кыстык кэмнэр сүөсүһүттэри хаччыйыы дьаһалларын толору олохчо киллэрбэтэ. Продавеца суох ларектар сиэ тэриллибэтилэр. Маҕаһыннарга баар 22 сүөсүһүт полкаларыгар наадалаах табаардар, бородуукталар мөлдьи баар буолбаттар. Икки фермаҕа итии аһылыгынан хаччыйыахтаахтарыттан биирдэстэрин эрэ хаччыйан олороллор.

Эмп учреждениелара кыстык фермаларга кэккэ үлэлэри ыыталлар эрээри, былаанҥа киллэриллибит дьаһаллар сорохторо толоруллубатылар. Бахсы, Одьулуун, Сылаҥ фермаларыгар аптечкалар суохтар, санитарнай активистары сыһыарыы, сүбэ-ама биэрии кыаллыбат. Сүөсүһүттэри флюорографическай чинчийии сатардыы эрэ саҕаланна.

Кыстык фермаларга 38 кыһыл муннуктар тэриллибит курдуктар эрээри, үксүлэрэ үлэни дьиҥнээхтик саҕалыы иликтэр. «Сүөсүһүт күннэрэ» үтүө сирдэргэ ыытыллыбаттар. Социалистическай куоталаһыы хаамыыта күннэтэ сырдатыллыбат. Агитационнай-культурнай бригэдээлэр үлэлии иликтэр. Кындал, Уорҕа, Кыстык Күгэс курдук сүөсүһүттэр олорор учаастактарыгар кинэ кэрдэрүллүбэт. Ферма үлэһиттэрин олох-дьаһах өгөлөрүнэн хаччыйыы тэриллибэт. Быһата, культура, кинэ, эргиэн, эмп тэриллээрэ көрүллүбүт дьаһаллардаан үгүстэрин толорботулар. Оттон олоҥ-дьаһаҕы хаччыйыы управленнета сыыһа былаанналаабыппыт диэн паттаан фермалары хаччыйыыга туох да оҥорбокко олорор.

Сельскай Советтар исполкомнарыттан сүөһү итиннигэр үлэһиттэри ыытар былааны Соловьев сельсовета эрэ толордо. Мугудай, Хадаар, Хатылы курдук элбэх нэһилиэннэлээх сельсоветтар биирдии да киһини таһаара иликтэр.

Исполком кыстыкка бэлиэтэммит дьаһаллары олохчо киллэрии туругун туһунан хаччыйар тэриллэлэр салайаччыларын информацияларын иһиттэ итиэннэ кинилэри тайаарыллыбыт көтүтүүлэри субу күннэргэ туораталларыгар сорудахтаата.

Художниктар эйэ иһин охсуһууга

МОСКВА. «Биһиги эйэ иһин!» — столицаҕа аһылыбыт Москва живописец-художниктарын, монументалистарын уонна графиктарын үлэлэрин быыстапката итиннник аатланна.

«Сэбиэлиннэн үлэлиһүүгүү тохтотуохха, аан дойдуга тыгаанны сыматар иһин охсуһууну күүһүрдүөххэй!» —ССРС Художестволар академиятын салаалара көрдөрүлэлэр «Сатира эйэ иһин» IV аан дойдутааҕы быыстапка нс хоһоонун итэ девиз сүрүнүүр.

Снимокка: Василов уулуссатыгар «Биһиги эйэ иһин» быыстапка монументалист- художниктар үлэлэрин көрдөрөр салаатыгар.

ССТА фотохрониката.

Дах, толкуйдаа, санааҕын эт!

КЭПСЭЭНГИТ, ЭДЭР РАБОЧАЙДАР?

Комсомольскай-ыччат коллективтар хайдах үлэлиллэрий, олороллоруй?

Комсомольскай-ыччат. Үлэ коллективтарын кэккэлигэр бу сыл кыркыстыгар ыраатта. Ол туохары диэн ыччатыгын, үйэлээрин туһунан бэрт элбэх этиллиннэ, сурулунна. Буолумуна даҕаны, комсомол, ыччат — билигин производствоҕа сүүрүн, быһаарар күүс.

Оттон биһиги ойуоммуттар эдэрдэр коллективтара хайдах үлэлиллэрий, олороллоруй? Кинилэргэ болҕомто тиэһэ үүрүллаарый?

х х х

Сүөһү итиннигэр ойуоҥҥа баар 17 комсомольскай-ыччат коллективтан 7-тэ «Чуранчы» совхозка, ол иһиттэн 4-дэ Сылаҥ отделениетыгар, үлэлиллэр.

Ойбон Күөлгэ итиннник икки — «Чолбон» уонна «Сарыал» коллективтар бааллар. Группкомсоруунан Дьүс сылын ыаннаныксыттыыр Ефросинья Макарова таллыллыбыт. Ферма старшайдара сыл ахсын уларыйаллар эбит. Быйыл кинилэри ыарт кэбэрэстик, эбиэттэн охорон, ылбыттар. «Чолбон» старшайа Надежда Дьячковская орто оскуоланы бүтэрэн саҥа үлэлээн эрэр. Икки фермаҕа холбоон 24 киһи үлэлиитэттэн 14-дэ ЫБСЛКС чилиэннэрэ.

— Хаһан даҕаны, ханна даҕаны өтчуоттаанбаппыт. Былырыын комсомольскай үлэ былаанын торумун эҥорбуппут эрээри, ол онон умнуу-а хаалбыта, туох да үлэ ыытылыыбатаҕа. Сыахтаары комсомольскай тэриллэбит секретара былыыын биирдэ кэлэ сылдьыбыта. Быыл Арылаах отделениетын комсомольскай-ыччат ферматын коллективын кытта шефтэһэн, куоталаһан үлэлэри гыммыппытын көҥүллээтэхтэрэ,— диэр ыаннаныксыт Матрена Макарова.

— Иллэҥ буоллахпытына дьиэбитигэр барабыт, манна туох гыныахпытый? Биллэрбэт сельскай библиотека тэрийиитинэн «Таптал, олох, дьол» диэн темаҕа диспут буолбута. Атын үчүгэй дьаһал ыытыллыбытын өйдөөбөппүн. Үөкүү буолаччы,— диэн Сардыаана Сиэтева эпиэтэн барыы өйдөтүлэр.

— Итэ эргэ эр. Нефедова аастыт саас ууруйбута, ынахтарын ыаннаныксыттарга түгэнниттэрэ. Биһиги алтынныыттан үлэлээн эрэбит. Былаан, эбэһээтэлистибэ тустарынан бэлиэтэммит,— кыһыл муннукка суруллубут ыаннаныксыттар көрдөөбүүлэрин туһунан ыйыталласпыппыт Акулина Коркина быһаарар.

Улахан Күөл — Сылаҥ отделениетын биир сүүрүн уонна кырыы учаастаҕа. Былыыл орто оскуоланы бүтэрэн «Чуранчы» совхозка үлэлии тахсыбыт 54 выпускниктан 11-рэ манна баар.

Этэргэ дылы, аҥ сүүрэр киэҥ дьиэтигэр киирэбит. Быйылты курдук ичигэс дьылҕа дьиэ, үс оҕобо бэрт да оттулуннахтарына, соччо итийбат эбит. Оҕохторо буруолуур буоланнар, икки ый анараа оттугэр сотуллубут испиэскэ былыргы үйэ-тааҕы курдук саһарбыт.

Ыаннаныксыттар үлэлэриттэн саҥа киирэн эбиэттэри тэриммиттэр. Тыс-тымныы рис хаһыта, арыы, күрсүйбут киллан тардыллыбыт.

— Күһүҥ быһа туруорсубуппут эрээри, хаппыыстаны, хортуоппуйу даҕаны биэрбэтилэр. Маҕаһыынҥа аҕалбыттарын продавец төттөрү ыыппыт суохтаара, — дэһаллар кыргыттар. — Тоҕотун билбэппит.

Муннукка турар телевизор үлэлээбэт. Радио-точка, оттон да атын наадалаах тэриллэр суохтар. Хаһыакка, сурунаалҕа саҥа суруттарбыттар. Ааннык хаһан үлэлиирин кэтэйэллэр... Оскуолара үөрэнэ сылдьан барыы спордунан дьарыктаммыттар эбит. Оттон маанна, бал, волейбол, баскетбол мэҥэчиктэрэ суоттуттан хомойоллор.

— Миэхэ үсүнүүһү телеөһүн туһунан эрэ паанканы туттарбыттара. Комсомольскай үлэ былаанын онгостоо илиннит,— диэр комсомольскай тэриллэ секретара Ирина Коркина.

Чуранчы орто оскуолатын выпускниктара шефтээхтэриэгэр—«Чуранчы» совхоз Сылаҥнаах отделениетыгар үлэлии тахсыылара үтүө да кубулуйда эрээри, бу бригэдэ-ҕа кэлэн үлэ эстафетаҕын туппуттаах ол туһунан туох да билбэттэр. Биир күн Сэнтараат сайыллыкка кэлэн сүөкэммиттэрин уонна үлэлэрин сарылаабыттарыгар эйдүүллэр. Оттон ыла ааар биир: күн туора-туора үлэ, үлэ...

— Комсомольскай-ыччат коллективтар социалистическай куоталаһыыларын туһунан тугу да билбэппит. Атыттар хайдах үлэлиилэрин биһиэхэ кэпсээбэттэр, — дэһаллар ыаннаныксыттар.

— Эдэрдэр коллективтарын куоталаһыыларын туһунан усулуобуйаны ойуоҥҥа хам-түм эрэ оҥороллор бадахтаах. Оттон куоталаһыы түмүгүн субу сиһилии таһаарыыттар, дьүүллэспиттэр, онно коллективтар салайаччыларын ыытыыттар диэни тоҕо эрэ истибэппит. Баҕар, ол биһиги бэйэбит итэҕэппит буолуо,— диэр комсомольскай тэриллэ секретарын солбуйаччы Екатерина Максимова.

— Коллективтарбыт саставтара да бастайааннайа суох. Ол аанаа охсуулаах.

Сайыгыы түөрт ый түмүгүнэн «сарыаллар» хас биирдии фермаҕынай ынахтарыттан 820-лии кг үүтү ылахтаахтарыттан сыччах 446-лыы эрэ кг ылбыттара. «Чолбоннор» аанаа былааннаммыттааҕар 166-лыы кг ардыйах үүтү ылбыттар. Улахан Күөллэр сорудахтарын 69 эрэ бырыыны толорбуттара. Кыстык иккки ыйынааҥы былаанарын комсомольскай-ыччат коллективтар үһүөн тохпуттара.

Ол эрээри, үөһэ эпиэппит курдук, кинилэртэн ким даҕаны чочуу эрдэҕэт, бэл, үлэлэрин түмүгэ да ырытыллыбат.

х х х

ЫБСЛКС райкома, «Чуранчы» совхоз салалтата, партийнай, комсомольскай уонна профсоюзнай тэриллэлэр, культура үлэһиттэрэ, күннэтэ кинилэри кытта аалсыһар бригэдьиирдэр, специалистар рабочай ыччаттар үлэлэриэгэр, олорор усулуобуйаларыгар, сыныйаллаҥнарын тэриннилэриэгэр тоҕо интэ-тоҕон ороспотторуй, көмөлэспэттэруй?

Эдэрдэр коллективтара ойуоҥ атын совхозтарыгар, предприятиеларга уонна тэриллэлэргэ эмиэ бааллар. Онно балаһыанньа хайдаый?

Саная хоту, эрэйиллэрин курдук, дьиҥ-чаҕы эдэрдэрдин эрчимнээх-уоллаһын, активнайдык олоруу — комсомольскай телеөннөох буолуу тоҕо кыаллыбатый? Кэпсээтиэрин үөн, эдэр рабочайдар!

М. МИХАЙЛОВА,
хаһыат анаан. корр.

Комсомольскай активка семинар

Аасыт бэстиэсэҕэ уонна субуотаҕа Одьулуунга Карл Маркс аатынан, «Мыҥдаҕайы» уонна Эрилик Эристиин аатынан совхозтар комсомольскай активистарын семинардара ыытыллыбыт. Онно комсомольскай комитеттар чилиэннэрэ, сыахтааҕы комсомольскай тэриллэлэр секретардара кыттыбыт ыллылар.

Бастакы күн комсомолецтэр «Тоҥуруук остуол» туһугар сонааларын атастастылар. Онно Хаптогойоонуу Культура дьиэтин художника комсомолец Семен Тарасов ыскотекаҕа үлэлэтин оптыттан, 13 №-лээх СПТУ үөрэнээччитэ Егор Ноговицын комсомольскай опсоотекаҕынай этиэҕэт үлэтин учитиэҕэ хайдах тэрийиллэрин билиһиннэрдилэр. Оттон Карл Маркс аатынан совхоз комсомольскай тэриллэтин секретара Любовь Аммосова, совхоз агронома Любовь Окороокова комсомольскай-ыччат коллективтар икки ардыларыгар социалистическай куоталаһыыны тэрийии, «Мыҥдаҕайы» совхоз комсомольскай тэриллэтин секретара Егор Петухов ленинскэй зачеттары тутуу. Одьулуун сыахтааҕы комсомольскай тэриллэтин секретара Александр Старостин педагогическай этэрээттэри үлэлэтии боппуруоһуттарыгар сонааларын атастастылар. «Тоҥуруук остуол» кыттыылаахтара хардарыта ыытыыларыгар эпиэттэстилэр.

Киэһэ сыныйаллаҥ биэчэрэ атаарылынна. Комсомольскай КВН-ка 13 №-лээх СПТУ хамаандата бастакы. Карл Маркс аатынан совхоз иккис буолла, «Мыҥдаҕайы» үһүө миэстэни ылылар. Биэчэр сыныйаллаҥар эдэрдэр опыттастаһыылара ыытылынна.

Семинар иккис күнүгэр ЫБСЛКС райкомун инструктордара Е. Д. Захарова ЫБСЛКС чилиэннэрин учуоттаһын, чилиэннэскэй учуоһуу төлөөһүн, Е. Д. Постникова комсомольскай-ыччат коллективтар икки ардыларыгар социалистическай куоталаһыыны тэрийии, 18 №-лээх СПТУ ыччат тэриллэ тэрийэччитэ М. С. Ноговицын ыччат ортотугар профессиональнай техническэй үөрэхтээһиҥ тэрийии, ис дьыала отделаан үлэлэтэ М. Н. Савина ыччаттар ортолоругар иитэр-ойдатар үлэни ыытыы туһунан лекциялары аахтылар, ыытыыларга эпиэттэстилэр.

Икки күнүнэн семинар комсомольскай мунньах ыытыыга аналлаах дорообоо оонньуунан түмүктэнэ.

Е. ПОСТНИКОВА.

П. А. ОЙУУНУСКАЙГА АНАЛЛААХ

Болтого аҥыс кылаастаах оскуолатыгар бөдөҥ государственнай деятель, саха советскай литературатын төрүттээччи П. А. Ойуунускайга аналлаах декада ыытылынна.

Декада литературнай аҥылынан саҕаланна. Үөрэнээччилэр суруйааччы олоҕун, айар үлэтин туһунан дакылааттары иһиттилэр, кини айымныыларын ахтылар, саха тылын кабинетын байытыыга үлэлээтилэр. Кылаастарыгар «П. А. Ойуунускай — нарын иэйиилээх лирик поэт», «Поэт «Кыһыл Ойуун» олоҥхотойуга», о. д. а. темаларга бюллетеннэр, истиэнэ хаһыаттара таһаарылыннылар. П. А. Ойуунускай айымныыларын бастыҥ аҕаарчылар конкурстара, литературнай викторина ыытылыннылар. Үөрэнээччилэр суруйааччы айымныыларынан инсценировкалары туруордулар. «Маҥнайгы кыргыһыннар» литературнай куруһуок чилиэннэрэ бэйэлэрин бастакы айымныыларын аҕаан иһитиннэрдилэр. Жюри Оксана Жирикова «Ийэ күнэ», «Ыһыах», «Нөҥүргүһүннар», Таня Новгородов «БАМ», «Эйэ күнэ», Паша Назарова «Сахам сирэ» уо. д. а. хоһоонорун үрдүктүк сыаналаммыта.

Декадаҕа «П. А. Ойуунускай — поэт, прозаик, драматург» библиотечнай плакат, элбэх фотомонтаастар, суруйааччы айымныыларыгар кроссвордар оҥоһулуннулар, кинигэ быыстапкалара тэриллиннилэр, ыскаатар сурулуннулар.

Т. ПОПОВА.

Хаһыат хонтуруоллуур салаата

КӨҺҮҮН СЫҺЫАН

Оройуонна ыраах сиэмэлээһин, сэнтэрэй граҕына 92,8 бырыһыан (ол иҥэр «Мыла-дьайыга» 96,5, Карл Маркс аатынан совхозка 95, Субуруускайга 92,6, Эрилик Эристиннэргэ 92,2 уонна «Чураччыга» 88,2 бырыһыан) толоруллан иҥэр.

Ордук улахан хаалы искусственнай сиэмэлээһиннэ таһаарылыннат сыллааҥы былааннарын «Чураччы» совхоз 347 сүөһүнэн, Карл Маркс аатынан совхоз 169-нан, Эрилик Эристиин 111-нээн толорбокко иҥэлээр. Ол үрдүгэр сиэмэлиир нуоннар сир ахсын толору хыаҥынан үлэлии кииктэр. Холобур, Одьуулуунна «Эрчимэ» ферма гынан эрэ үлэлиир. Атын фермаҕа паспортизация даҕаны ыытылыбат туруктаах. Сиэмэлээһин уруккуулуу хотоҥуо, сүөһү турар скрэпэр, ыматыллар. Маныык усулуобуйаҕа ыраах адаас биир эмэ түбэлтэҕэ сиэмэни буорту оторбокко уулаллыахха сөп.

Сүөһү иитиитин кэскилин быһаарар үлэҕэ сыһыан кэмнэрэ. Кэлин, ыраах маассабайдык кыгыраатаҕына биирдэ, буруйдаҕы көрдүү сатаабын, сүөгүрүү дьыаланы кэннэрбит. Сыл ахсын ыраах тэрээбүнэ арыйаан иҥэр. Холобур, 1981 сылга 6234 ыраах тэрээбүт буоллаҕына, былырыын ити сыыннара 29-нээн арыйаабыта. Оттон быйыл сыччах 5504 ыраах тэрээтэ, ситэтэ суох даннайыттан 1327 ыраах кыгыраата.

Ыраах уулаллыбыт техник-осеменатордартан туту лухтыммыта, чуолаан, биикки оройуоммутугар үйэ иннинэриттэн орто. Быйыл оройуон 31 осеменатордаттан баһыйар үгүстэрэ сиҥиэрилиллибит ыраахтарын 62—70 эрэ бырыһыан уулаллардылар. Тоҕо? Хотоҥуо кунгэ бикрдиитэ сылдьаллар. Оттон сорох ыраах сарсыарда, сорох күнүс, сорох киэһэ көбүйээччи. Онон хотоҥуо кунгэ 3-4 тэсүл сылдьар буоллахха эрэ ыраах 80—90 бырыһыанын уулаллыахха сөп. Ити аата кыгыраатыы албаҕын сүрүн бириҥнэтэ осеменатордар ортолорутар үлэ дьиссиплиинэтэ уонна тэрээһин мэлтэҕэр сытар.

Кырдьык, фермаларга сылдьан кардаххе даҕаны осеменатор курдук иллэҥ киһи суох. Сорохторо бүтүн кэдиэлэнэн үлэлэриэр тэхсыбаттара кистэл буолбатах. Үгүстэн биир түбэлтэ. Биһиги Соторутаабыта «Чураччы» совхоз Килэҥкитээби отделениетыгар сылдьан осеменатордар А. Ф. Барашковны уонна Т. Г. Потаованы таһыччы сүтэрэн хабаспыппыт. Ыаннаксыттартан ыйытыыпыттыгар: «Бүгүн кестэ ыллыктар, кэлбэттэрэ буолуо, киэһэ да буоллар» диэн, буолуох буолбутун курдук, бөрт холкутук эпэриэттэспиттэрэ.

Ыраах, көбүйбүт кэмнэр сиэмэлэммэтэриэ, кэлин кинистэн, үйүстэн да хаалыбыт иҥин уулаллыбаккын. Оттон совхозтарга ыраах көбүйүүтүн куоттарыы эрдэх. Холобур, Карл Маркс аатынан совхоз Бахсытаабы отделениетыгар 602 ыраах сиэмэлээситтэрэ эбэтэрэ агардыттан ордуттан иккистэн сиэмэлиирэ күүдэпиннилэр. Атын да сирдэрэ балаһыанна итиннэ ордута суох. Карл Маркс аатынан совхоз 11, Субуруускай 6 осеменатордыттан сыччах үстэрэ иккилэрэ эрэ 80 бырыһыан уулаллараллыы сиистилэр. Онон итэ совхозтарга уулаллараллыы баара-суоҕа 70 бырыһыанна тэҥнэстэ.

Миэстэҕэ итинник сыылбатыбыт, наай барыы иҥин ыытыы огдоруллубат. Дьыалэр, хаана кыһаныы уруллар сирдэриэр бу үлэҕэ үчүгэй түмүктэр суох буолбатахтар. Эрилик Эристиин аатынан совхозка техник-осеменатордар А. П. Хоютанова, А. П. Наумова уонна И. П. Лукина, «Чураччы» совхозка П. И. Сивцева ректильнай коруунэн хабыллыбыт ыраахтарын 90—100 бырыһыаннара уулаллыттара биллиэ. Кинилэр ыраах турутун кичэллэхтик кэтээн көрүллэр, хотоҥуо кун ахсын 3-4 тэсүл сылдьан үлэлиллэр.

Искусственнай сиэмэлээһин нөдьүүһүн үрдэтэр, сиэмэни таҥыны чэпчэтэр сыалтан аналлаах филиаллар аҥыллыбыттара Киэҥкиэ тордус, Бахсыта уһус сылларыгар барда. Бахсытаабы филиал (сэбиэдиссэй В. Д. Слепцова), биир усулуобуйаны аҕыстахха, балачча үлэлиир. Ол эрээри, сентоох, аналлаах үөрэхтээх осеменатордар сүүмэрдэммэккэ, үлэ туруубата. Оттон Килэҥкитээби филиал (сэбиэдиссэй М. Ф. Попова) аналын толорбото: саасы-сайыны өттүгэр суол суоҕунан, уруккутун курдук, сиэмэ биириэмэтигэр тиэрдиллибэт. Фермалары сиэмэнэн хааччыйым былаана 364 тэбиэни толоруллубат кутталлаах.

Дьиҥэ, сиэмэ хаачыстыбата үчүгэйиэн, оҕустар хылаастара үрдүгүнэн бу филиал кыаҕа улаатар кэнидиэх. Оттон совхоз дирекцията, оны тирэх оҥосторун, күннэтэ салайарын сиҥиэгэр, бэл үлэлиир туруктаах сиэмэ таһар автомашиннаҕын хаачыйбакка олорор. Филиал аҥыллыыттан капитальнай оремуон ыытыллыа ыраах. Нэдиэлэҕэ биирдэ санитарнай күн ыытыллара дьыаланы биһаарбат. Оҕустары ыраастык тутуута, обработканы ордэнэриэн курдук ыытыыта турар хостоох кыараҕас, кердөбүлгэ эпэриэттээбэт. Мэччитэр площадканы оҥоруу эмиэ эрэммэрэннэн мунурдаммыт. Филиал аҥыллыытыгар аҕаллыбыт оборудование, ыскаатыр туһаныллыбакка туруллар. Биириэннэтэ да кыра: нэлиэктар кэтэн таналлара эрэ наада эбит. Үлэйиттэр, тердүөн аналлаах үөрэхтээх эрээри, зоотехническай уокуту ыыпаттар, сурукааллары толорботтор. Үлэ эмиэ сатархай эбит. Сиэмэни сарсыарда 5 чааска ылар ордук табыгастаах эбит буоллаҕына, маанда үлэ сэттэ-сэккэ аҥар чаастан саҕаланар. Оку-кии даҕаны контуруоллаабат. Итиннэ сыһыан түмүгэр филиал сорох үлэйиттэриэр «кэн суолта биэрбэт дьыалалара» диэн өйдөбүл үөскээбит.

Кадрдары үөрэтэриигэ уонна олохсутууга Эрилик Эристиин аатынан совхоз балачча үлэлиир. Маанна 8 осеменатортан агардаа — коммунистар, П. Н. Титова, П. О. Дмитриева, А. М. Ксенофонтов курдуктар 13-с сылларын осеменатордыыллар, Е. К. Степанова 3-с сылын искусственнай сиэмэлээһиннэҕэ инструктордыыр. Ол да иҥин, бу совхозка ыраах уулаллараллыы бырыыпанна сыл ахсын уоҕуттан иҥэр, быйыл 91 бырыһыанна тэҥнэстэ. Маанна кылэр сылтан тоҥмут сиэмэни туттуута кирэргэ бэлэмнэнэллэр. Быйыл коммунист А. И. Сергеева баһылаах тоҥмут сиэмэни 150 ыраахха тутуубутуттан ректальнай көрүүгэ 99 бырыһыанна уулаллыта биллиэ.

Атын совхозтарга итинник буолбатах. Холобур, Карл Маркс аатынан совхоз Бахсытаабы отделениетыгар техник-осеменатордарынан курсу да барбатах дьон үлэлиллэр. Кинилэртэн, ыраах көбүйүүтүн да билбэккэ хаалар, бу үлэ туһунан туох да ыйытыы суох, сорохторо борстуой даҕаны кэлэйбат дьоннор. Туох ирдэхчиний?! «Чураччы» совхозка балаһыанньа эсэ ньолбох. Сылаанка Ойоҕос Күөл ферматтан осеменатордыыр Р. П. Коркинаттан ураттыар, биирдии сыл да үлэлээбэккэ уларыйан иҥэлээр. Совхозтан сарсыарыыттан селекционер-зоотехника, үйүн кэмиэ кылабынай зоотехника суох олорбо. Искусственнай сиэмэлээһини сүрүннүүр киһи эмиэ суох.

Оройуон совхозтарыгар искусственнай сиэмэлээһини тэрийиигэ ким дьаҥыта ыытыллыа, сыдьаайыллыт сылдьар. Бу — хаалыы сүрүн биириэннэриттэ биирдэ. Директор, ветврач, зоотехник — үйүн билиҥ курдук тутуллар. Отделениелар управляющайдара, бригадьыыраэр эсэ ураахтар. Дьиҥэ, бу үлэ — совхоз директорын быйанньа эбээһинэ: пуоларын тэрийии, кадрдары үөрэтэрии, туһаныллыах специалистарга, салайар кадрларга кердөбүлү туруоруу—барыта кини. Директор зоотехническай сулуусна үлэтин суолкайдык тэрийэр, туһаныллыах дьоннон, осеменатордартан эпэриэтиэн ирдиэр, кинилэр үлэлэриэн кунэтэ хонтуруоллуу эбээһинэстээх.

А. ЗАХАРОВА.
тыа хаһаайыстыбатын управлениетын племенной үлэҕэ отделын начальника.

С. СМИРНИКОВА.
«СО» отделын сэбиэдиссэйэ

Аҥ-үөл программата: эн сирэй кылаатын

ДЬОН-СЭРГЭ КӨҔҮНЭН

Дойду Аска-үөлгэ программатын олохха киллэриэн ньуолт бүттүүнүн гынан суоллаах дьыалата буоларын Болугур пэһиэлиэгин общественнойа үчүгэйдик өйдүүр уонна «Мындаҕаайы» совхозка онуоха кыраата суох кэмэҥ оҥоорор.

Нэһилиэк иҥиэффэк государственнайдаах тэриллэлэр коллективтара бары фермалары шефтэйэллэр. Ол курдук, И. Ф. Диодоров уонна И. И. Николаева салгыаччылардаах оборо санаторийын уонна участковай больницаны коллективтара быйыл 9 ыйга совхоз производствотыгар 212 киһи-күн үлэлээтиллэр, шефтэйэр «Юбилейный» комсомольскай-ыччат фермаларыгар сүөсүүттэри солбуйууга, кыстык тэрээһиннэргэ мэлдьи көмөлөһөллөр, лекциялары аҕаллар, тематическай бинчэрдэри ыыталлар. Кооператордар Кыстык Кугдо фермаҕын шефтэйэллэр. Кинилэр сайын маныыксыттары кытта 5 автомашина лабыктаны хомуйуттара, сүөсүүттэр олоор дьиэлэрин оремуонаэн биэрбиттэрэ, кыһыл мунуку оҥоруута көмөлөстүлэр. Ыаннаксыттар иккиардыларыгар сирэй кустаналыыны тэрийсибиттэр эмиэ кэдьүүстээх буоллар.

Биһиэхэ аҥаан иҥэр сүрүн хаһаайыстыбаннай үлэлэргэ субуотуньуктар сириэдэллэр. Саас хаптыыста рассадатын олордуу, күнүнүн үүнүүтүн хомуйуу общественность күүгүнэн ыытыллар. Быйыл күнүн турнеисы хостоохтуунна тэриллэлэр анамнык участактарыгар көхсөхтүк үлэлээтиллэр. Төһө эмиэ киэҥ сиртэн үүнүүнү биирдии кочаанынан хомуйуу—сыралаах үлэ. Онно субуотуньуктарга 200-чэ киһи тиийэ кинн тахсар.

От хомууруулар быйыл 100-тэн тахса киһи ходуһаҕа кирбитэ. Барыта 539,7 тонна от соротуопкаланан, быдаан 139,7 тонналаах куоҕарыллыбыта. Маныыхаа культура уонна совхоз кэмин арааратын үлэйиттэрэ ордук таһаарылаах тыык үлэлээбиттэрэ.

Улахан көмөҥ А. В. Попов председателлээх начисполнердар советтара оҥоорор. Ходуһа уонна ферма үлэйиттэриэн туттар тэриллэриэнэн хаачыйыы—кырдьаҕастар нрээт ыаммыт ньыалалара. От хомуурдар 35 кырдьаҕас үлэлээйиттэрэ уонна 175 тонна бастыҥ хаачыстыбалаах оту кабиһэн туттарбыттара.

Ыаллар кэтэх хаһаайыстыбалара кэҥиир. Кинилэр сүөһү, сибиинньэ иитиилэриэгэр сельсовет исполкома төһө кыаллараын көмөлөһөр. Общественнай баайта-дуолга кинээнитин сыыныганыыта, барыга барытыгар кэмчиэннэ режимин тутуһуута интэр-өйдөтөр үлэ утумнаахтык ыытыллар.

Общественность күүһүн, киэн кепулэһиннэриэн көдьүүстээхтик туһаныы — кэтэхтэ мэктиэтэ.

М. ДИОДОРОВ.
сельсовет исполкомун председателэ.

Үүтү үксэтии сорох көрдөбүллэрэ

Туох эмэ бириҥнэнэн үүтэ тарыт ыраахха үүт кэлэрэриэ иккиэ-үс ый кэлэллээхтик, күүскэ үлэлиахэ наада. Өссө оҥу ситистэхтиэ үчүгэй.

Ордук уулаах тиэгэйэн көрүүнү-харайыыны кичэйиллэ. Ыраахха хара уутун иҥэрдии киин бастакы көрүйүүтэ кэмигэр кирэриэр уонна үүттээх сүөһү буолуулуугар көмөлөөх. Биһиги усулуобуйабытыгар ыраах үксэ сиэ сиҥиэ-бикэ тэруурун учуоттуур ньаалаах. Онуок ыраах тэрээбүтүн кэнэ үчүгэйдик кердөхпө, аһаттахха сиҥиэ-эйиини ситэрэр. Ити кэмиэ ыраах сиҥиэ улаатар, дьиҥдьайар уонна кытаатар. Онон сиҥиэни кытта күүскэ үлэлэтэхха сатаныр. Сылаас уунан суулаан барыы сиҥиэ итиннэр диэри тирээпканэн массаждаталар. Бу биир ыраах кэмигэ иккиэ тэҥэл оҥоһуллар.

Сиэ тэрээбүт ыраах бастакы 3-4 ыйдарыгар «лактационнай энергиятыыны» үүтү саамай элбэхтик биэрэр. Онуоха ранлойу кичэйиллэхтик тэрийии көмөлөһөр. Маныыксыыкэ сиэ тэрээбүт ыраах 1—2 эрэ буолар. Олору биирдэ мин сиҥиэнгэр үөскэтэбит үүтү барытын кыайан ыыллыбат. Ол иҥин маныыксыт ити ыраахтары оптон ыччыйын эргиллэн этэгиир. Онон күнгэ үсэ чаас хүбалтэҕэ алта ыам тахсар. Оттон ол биллэбэккэ хаалар, элбэх биириэмэни ылбат. Кэнники ыам үүтүн-сыата 10 бырыһыанын тиийэ абиллэр. Онон ыраах тэрээбүт кыалларынан ыаллыыр наадыйар. Үүтү элбэтэрин таһыныы, сыатын ...

Специалист сүбэтэ

Үүтү өлгөмнүк ыыр тутуулар маныыгы рацион оҥоһуллуннан хатаҕалаан ыаттыахха наада. Көөнньөрбө составын кэмиттэн кэмигэр уларытан иитэххэ, сүөһү сонурдаан үчүгэйдик сиэччи. Ити эбии аҥылыы 70—80 кыраадыс сылаас ууну кутан, булкуйан, ыга сабан хоннорулларга уонна сүөһүгэ иэстүө күнүтэр бэриллэр.

Тымныы ууну иҥэрдиттэн ыраах үүтэ тардар. Оттон сылаас ууну дуоһуйа иитэҕинэ сүрэҕин үлэтэ күүһүрэр, сиҥиэнэн элбэх хаан аҕан үүтү үксэтэр.

Фермаҕа ыам режимэ олохтоноохтаах уонна кытаанахтык тутуһуллуохтаах. Очоҕо сүөһүгэ «биологическай чаҥы» диэн үөскүүр уонна сайдар. Сүөһүнү аһатыыта эмиэ ... режим ... наада. Оҥу ... ситистэхтиэ ... сөп.

В. ЛОПОВ.
ветврач.

СЭТТЭ СЫЛ ҮҮНҮҮ СУОПУНАН

Фаворова Шеломова орто оскуоланы ситиһиилээхтик бүтэрэн баран Карл Маркс аатынан совхоз Бахсытаабы отделениетыгар комсомольскай путевкаанан производствоҕа үлэлии тахсыбыта сэттэ сыл буола оҕуста. Ити кэм иҥигэр кини үлэҕэ буһуу-хатыы оскуолатын бардаҕ, үчүгэй үлэтинэн дьоҥун-сэргэтин ытыктабылын ылла, Коммунистическай партия көкэтигэр киирдэ, сельскай Совет депутатынан талыллыыта.

Фаворова Николаевна — билигин «Сардаана» фермаҕа старшай. Сүөһүнү кыстыкка киллэриэн ураты эпэриэттээх күннэригэр бары сатабылын биэрэн үлэлээн кыстык үс ыйыгар хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 405-тии кг үүтү ыыры ситистэ. Ити графикка көрүллүбүттээҕэр 68-тыы кг аҥарда. Оттон салайар коллектива, сорудаҕын 42-лии кг аҥарда.

Чулуу маныыксыт иэнилиэгин общественнай олоҕор активнайдык кыттар Кини — «Толоно» агитпункта начальника. Бу күннэргэ агитпункта үлэтин тэрээһиннээхтик саҕалаата.

Ф. Н. Шеломова коммунистар үрдүк итэҕэлэриэн ылан XXVII оройуоннаҕы партийнай конференцияҕа делегатынан ыытыллыбыта.

Снимокка: Ф. Н. Шеломова.

П. Окомешников фотота.

ЭЙЭҔЭ БУЛГУРУЙБАТ ДЬУЛУУР

КОММЕНТАТОР КОЛОНКАЛАРА

Аан дойду иккис сэриттэн кэнниттэн хаспыт кэмнэ аан дойдутааҕы былыннаах хаһан даҕаны биллэҕэ суох курдук тыҥааһыннаах уонна дьиксинниллээх буоллу илдьэ. Билигин АХШ уонна НАТО байыаннай дойдубутуҥ итиэннэ социалистическай биргэ дорообоонуҥу байыаннай эттиҥэн баппайдыны ситиһэргэ эсэргэ туран дьулуһаллар, Арҕаа Европаҕа американскай саҥа ядернай ракеталары тарбатан туруоруу саҕаланнылар. Бу кэнни аймахха бүтүннүүтүгэр хутталлаах кэмнэ, кини үрдүнэн ядернай түгэхтэн суоҕаан турдаҕына аан дойду норуоттара сэрии суоҕаанын туоратар, билигин уонна кэлэр көлүөнэлэргэ эйэни харыстаан хаалларар туһугар туох ньаалларын уонна наадаларын барытын оҥорор Советскай Союзка бэйэлэрин характарын уонна эйдэҥнэ-санааларын эрэлдэхэ хатыыллар.

Бу күннэргэ планета барыта дьиҥнорун болдьоҥолоро ССКП КК Генеральнай секретара, ССРС Верховнай Советын Президиумун председателэ Ю. В. Андропов Сайабылыанньатыгар хатанна. Аан дойду общественноһа, государственнай уонна политическай деятеллэр, пресса итн Сайабылыанньаны аан дойду үрдүнэн сүгэн суоталаах докумуон быһыытынан санаалыыллар. Онно ССРС эйэлээх ленинскэй тас политикаҕа бэриниллээҥ бигэргэтиллэр, онуоҕунан Европаҕа «Першингэрдэ» уонна ыраатаах ракеталары тарбатан туруоруу быланнарын олохтоох киэлэрин бэйэлэрин норуоттарыгар, кини аймахха бүтүннүүтүгэр тутуран суоҕуурун барытын өссө төгүл ыарахатан көрдөрүүгэр АХШ итиэннэ Арҕаа Европа дойдуларын салайаччыларын дьаныардаахтык ыгырыы этиллэр. «Советскай Союз ыаллыыр,—диэн бэлэхтиир Ю. В. Андропов Сайабылыанньатын ырытарыгар «Неприбадшаг» диэн Венгрия хаһыата,—социалистическай биргэ дорообоонуу куттала суох буолуугун иэктиэлээбин, аан дойдуга бүтүннүүтүгэр энэн хаччыйыы буолар».

Кырыыстаа табыннааҕы кэтэн көрөччүлэр Сайабылыанньаҕа Советскай Союз АХШ уонна НАТО авантюрастскай милитаристскай политикаларыгар сөптөөх харданы биэрэргэ ыалдьаҥнаабат быһаарыылаҕа этиллэрин ыйаллар. Сайабылыанньаҕа ахтыллар харда дьаһаллар, диэн сурунар французскай «Юманите», АХШ империализма ССРСҥрын баныыытын мэҥэйдиргэ туһаайыллаллар. Вашингтон этэҥник суоттаныылара, советскай салайаччы Сайабылыанньата көрдөрөрүн курдук, диэн бэлиэтиир американскай «Нью-Йорк таймс», курааанахха суоттаныынан буолан тарыстылар. Европаҕа американскай ракеталары тарбатан туруоруута хардарыа, диэн этиллэр «Вашингтон пост» комментарийыгар, Москва кэккэ быһаарыыларыгар, чуолаан ыаллан иннэ советскай средстволары Арҕаа Европаҕа баар АХШ ракеталарга Советскай Союзка үөскэтэр ядернай суоһаанныарын учуоттаан океан оройуоннарыгар уонна муоораларга тарбатан туруоруу көрөр быһаарыылары, ыйынна.

Советскай Союз ыллыыт американскай империализм түөрэгэтэрэ сорунар байыаннай эттиҥэн тэҥнэһиитин хаччыйарга кайаатар да наадалаах дьаһалларын барыларын, бастатан туран Европа, эйэҕэ дьулуһар күүстэрэ биһиллилэр. Онуоҕунан юнисэф АХШ уонна НАТО дойдуларын правительстволара өй-санаа куоластыы ыллыыллар, Европаҕа саҥа американскай ядернай средстволары тарбатан туруорааллыттан анкаастаналларын этиилэрин сэбиэскэй үлүйүүнү тохтоторго, ядернай сэрии суоһаанын намыратарга уонна тиһэҕэр тиийэн олох туоратарга суолу ирдиэр советскай этиилэри ыллыыллар модьуйаллар.

Н. ЧИГИРЬ.
ССТА ырытаччыта.

КЫҺЫЛ ХААЛТЫС

Дружина маршка үлэтэ

Аммаа орта оскуолатын Советскай Союз Героя Зоя Космодемьянская аатын сүгэр пионерскай дружинната саҥа Марш биэс маршруттарынан былаанныахтык үлэлиир.

Бу үөрэх дыылыгар киирэн баран 8 пионер ЫБСЛКС кэккэтигэр үүнэр, VII кылаас пионердара кыластарын салайаччыта Ф. К. Катаринова саалаатынан комсомол историятын активнайдык үөрэтэллэр. Кииллэр Валя Котик аатынан уҥа флангаҕа турар этэрээттэрэ пионерскай тылын чиэстээхтик толороон үрдүкү көрдөнө пионердарын аатын ыллылар. Бастакы чиэппэр түмүгүнэн этэрээт пионердара үөрэхтэриигэр барыстистилэр, бу этэрээккэ хас биирдии пионер общественнай сорудахтаах, үһүс кылаас октябреноктарын кытта шефтэһиэллэр.

Үөрэх туйгуна Оксана Софронова президиеннээх «Факел» интернациональнай доҕордоһуу кулууба үлэтин үгэс курдук, тэрээһиннээхтик саҕалаата. Кииллэр быыл олимпийскай оонньуулар историяларын үөрэтиигэ турунуулар. Бэйэлэрэ туоннаа эмблема, костюм толкуйдаатылдар, матырыйаалларын хомуйуу былаанын оҥордулар, «Планетаҕа Эйэ ыйыны» диэн девизтээх митинэри ыытылар, эйэ диэки буолаччылар илии баттааһыннарын хомуйдулар.

Пионерскай марш бир маршрутунан үөрэнэччилэри кэрэ эйгэтигэр тардыы буолар. Маныаха дружина пионердара политическай плакаттар конкурстарын ыыттылар, IV—V кылаастар пионердара концерт көрдөрдүлэр. Агитбригада үлэтин саҕалаата.

Үөрэнэччилэр совхоз промзаводствотыгар активнайдык кытталлар. Сайынын хаппыстаны үүнэргэ сүрүн күүһүнэн буолбуттара, от хомуурдар үлэлээбиттэрэ, фермаларҕа ыанныыксыттары солбуйбуттара, субботуннуктарга чохтоохтук тахсаллар.

Пионерскай дружина бүттүүнэ бэйэтин аас ыыт историятын үөрэтэр. «Артек», «Орленок» лаагыырдарга сыныаммыт пионердар иккиэннэктэрин оҥорон республика араас оройуоннарыгар олорор, үлэлиир дьонноро суруктары ыыталаатылар. Иккиэннэк бир ытык кырдьаҕаһын, «Почуот Знака» орденнаах П. К. Дьячковскайы кытта көрсүстүлэр.

Тимуровскай үлэ картата оҥоһулунна. Пионердар этэрээттэриттэн, сэриилэ, үлэ ветераннарын шефтэстилэр.

Сотору этэрээттэриттэн баскетболга күрэхтэһиэн, «Кердоох стартар» ыытыллыахтара.

Пионерскай марш ким хайдах үлэлээбитин үрдэлтэн үрдэлин ыйынан быһаарар. Оттон ол хас биирдии пионер этэрээтин, дружинатын үлэҥэр активнайдык кыттарытан быһаччы тутулуктаах.

Р. ЗАХАРОВА,
старшай пионербаһынай.

БАРЫТЫГАР ДЭГИТТЭР

Спорт кинин бэйэттэн ирдэбиллээх, көрсүө-сэмэй буоларга иитэр. Чакыр ааыс кылаастаах оскуолатын ахсыс кылааһын бастыҥ үөрэнэччита Марина Ефремова (сиинкка)—оҕо эрдэҕиттэн чэсчэки атлетикаҕа, саахыматыгар умсугуйан дьарыктанар. Соторутааҕыта оройуон комплексный спартакиадатыгар кини бэйэтин дуоскатыгар бастаабыта.

Марина оскуолаҕа истиэнэ хаһыатын редактора. Кини бу күннэргэ ленинскай комсомол кэккэтигэр киирэргэ бэлэмнэнэр.

И. ЛЕБЕДЕВ фотота.

Спорт

ТАБААРЫСТЫЫ КӨРСҮҺҮҮ

«Мыйдаҕыйы» совхоз Соловьевҕаары уонна Болутурдааҕы итиэннэ Аммаа оройуонун Строд аатынан совхоһун Сулаччытаары отделениелэрин спортсмендэрэ Мыйдаҕыйы бөҕүөлэгэр түмсэн саахымакка, дуобакка, остуол теннисигэр уонна волейболга табаарыстыы көрүстүлэр.

Саахымакка соловьевтар, хамаанданы туруорбакка, быһа хоторуулуу ыллылар. Уопсай түмүккэ Константин уонна Семен Разинскайдар, Ким Николаев составтаах судьяччылар кыайдылар. Дуобакка эмиэ бу хамаанда бастаата. Дьахталларга М. Иванова (Болутур) чемпионнаата.

Остуол теннисигэр спорт ветераннара Дмитрий Сидоров, Архип Кузьмин уонна Борис Александров составтаах Болутур хамаандата кыахтаахтык бастаата. Волейболга учуутал З. И. Федоров капитаннаах Соловьев отделениетын хамаандата кыайда. Маннык Николай Федоров, Анатолий Сергеев курдук эдэр кэскиллээх оонньоочуулар баалларын.

Соловьев ааыс кылаастаах уонна Аммаа орто оскуолаларын үөрэнэччиларэ баскетболга уонна волейболга күрэс ыыталлыстылар. Онно баскетболга Соловьев, волейболга Аммаа оҕолоро бастаатылар.

С. ПОПОВ.

СОНУННАР

Дьиэ кэргэн—оскуола—общественность

Аапыт субуотаҕа ССКП райкомун партийнай кабинетыгар буолбут оҕо иитиитигэр анаалдаах конференцияҕа СГУ доцена, психологическай наука кандидата А. П. Оконешникова «Иитэргэ эрэйдээх оҕо» диэн кинигэтэ ырытылынна.

Конференцияҕа автор ыттымны ылла уонна эйбэх ыйытыыларга эппиэттээтэ. Оҕону иитии-үөрэтии үүгэ боппуруоспарын таарыйан, дьиэ-кэргэн, оскуола итиэннэ общественность оҕо иитиитигэр кыттыларыгар уонна оруолларыгар тохтоон учууталлар А. Е. Гордеева, М. Н. Макарова, районо үлэһитэ О. С. Макарова, ис дьыала отделын үлэһитэ Д. А. Кириллин уо. д. а. тыл эттилэр.

Оройуоннаҕы кини библиотека оҕо иитиитигэр анаалдаах литератураҕа тематическай быыстапкаын тэрийбэтэ кэрэхсэнии.

Маннык конференциялар Чурапчыаҕы деткомбинакка, Одьулуунга уонна Мугудайга эмиэ буолуталаатылар.

Д. РЕШЕТНИКОВА.

Кэрэхсээн, көрдүбүт

Болугурдааҕы сельскай Культура дьиэтигэр соторутааҕыта Диригнээҥ народнай театр коллектива П. Гоголев «Аал уот» диэн драматын туруорда.

Артистар Павел Федоров Дьөгөлөгөн, Ким Аммосов Айыы Сээн, Марфа Иванова Туундара уонна Варвара Кириллина Дьыбар Хотун оруолларын толоруулара көхтөөх ытыс тыаһынан доҕуйуолланнылар.

Айар коллектив салгыы ыллыы Аммаа оройуонугар гастроллуу барда.

С. ПОПОВ.

Сунтаарга ыалдьыттыыр

Бу күннэргэ П. М. Решетников аатынан народнай театр уонна оройуоннаҕы Культура дьиэтин айар коллективтара Сунтаар оройуонугар малдьыттыыллар.

Көрөөччүлэр сценаҕа ветерана Варвара Кузьмина тойугун, ССРС Культуратын туйгуна Мария Герасимова чабырдаҕын, Василий Кузьмин ырыаларын, о. д. а. нүөмэрдэри биһирэтиллэр. Театр артистара И. Семенов «Сонордьуттар» пьесатын Бордоҥҥо, Кутаанда, Элгээйгэ, о. д. а. сирдэргэ ситиһиилээхтик туруордулар.

С. ЯКОВЛЕВ.

БАРЫСТААХ УОННА ТАБЫГАСТААХ

Сберкассаларга харчыны уурдарыы эйиги дьиэ тутторгутыгар, сыаналаах табаары атылаһарыгар, экскурсияларга, курортларга сыыһыанна баргытыгар харчыгытын мунньунаргытыгар ордук табыгастаах уонна барыстаах.

Государство уурдараччыларга сүүйүү уонна бырыһыан быһыытынан эйбэх суумалаах дохоту төлүүр. Уурдарыы үс көрүнүөх. Наадыйыахха диэри уурдарыы. Хаппыт баҕарар болдьоохо ыллылар, хаһан баҕарар эбии уурдарыыхха эбэтэр сорботун уонна бүтүннүү да ыллыахха сөп. Маннык уурдуларга сыллааҕы суума 2 бырыһыаннаах дохоота төлөнөр. Уурдуу туһаныллар усулуобуйа быһыытынан бэриллэр. Дохоота — сыллааҕы уурдуу 2 бырыһыана. 1982 сыл түмүгүнэн оройуонтан бу иккки көрүнүгэ бырыһыан быһыытынан 65020 солк. төлөммүтэ. Сүүйүүлээх уурдуулар. Бу уурдууга сыллааҕы 2 бырыһыаннаах дохуот сүүйүү быһыытынан оонньоор. Тиражтаах сылга иккитэ — муус устарга уонна алтынньыга — оонньооллор. Счеттар 1000 нүөмэрдэриэр уурдуу 25 бырыһыанныттан 200 бырыһыакыгар тиийэ 25 сүүйүү оонньоор. Уурдараччылар 1982 сылга сүүйүүлээх уурдарыыттан 68355 солк. туһаммыттара.

Сберегательнай кассаларга уурдараргa пенсияттан эбэтэр хаһыастан быһа көбүтүрүү ордук табыгастаах. Маннык оҥоһон оройуонтан үгүс уурдараччы туһанар.

Пэнсиэннэҕэ харчытын уурдарыытыгар табыгастаах уонна кэдьүүстээх форманан 1982 сыллааҕы государственнай ис сүүйүүлээх заемнары атылаһыы буолар. Бу заем облигацияларынан 100 солкуобайтан 10000 солкуобайга диэри сүүйүөххэ сөп. 10000 солкуобайы сүүйбүт уурдараччы «Волга» автомашинаны уочаратта суох ылар бырааптаах, оттон 5000 солкуобайы сүүйбүт кини ааҕыы ылаастаах автомашинаны ылар бырааптанар. Сыл ахсын ааҕыстыы тираж оонньоор.

Уурдарбыт харчыны сберкассаттан аккредитивынан ылыаххытын сөп.

Оройуон пэнсиэннэньэтин ыкки II разрядтаах, ааҕыс агентский сберкассалар хаччыйаллар.

А. МЕСТНИКОВА,
кини сберкасса инспектора.

Редактор
А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3275

ЗАКАЗА 143.